

Conferentie over Europees arrestatiebevel en bewijsverkrijgingsbevel

'I trust the French, but not always'

Tamara Trotman, advocaat te Den Haag

Op 1 mei jongstleden werd de lente-conferentie van de European Criminal Bar Association (ECBA) in Parijs gehouden. De conferentie spitste zich toe op bespreking van (de eerste ervaringen met) het Europees arrestatiebevel en het toekomstige Europees bewijsverkrijgingsbevel (European Evidence Warrant).¹

De bijeenkomst vond plaats in de prachtige bibliotheek van de Franse Orde van Advocaten, gelegen ergens tussen de *Salle des pas perdus* en de *Cour de Cassation* in het enorme Palais de Justice. Ruim tachtig advocaten uit negen Europese landen, vertegenwoordigers van de Europese Commissie en een speciale delegatie doodstrafadvocaten uit China hadden de weg naar Parijs gevonden. Advocaten uit het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Nederland waren, zoals altijd, goed vertegen-

woordigd. Mediterrane deelnemers waren er echter nauwelijks, en helaas was er ook helemaal niemand uit Oost-Europa. Ik heb begrepen dat door de ECBA wordt bekeken of het mogelijk is om Europese subsidie te krijgen voor de nieuwe toetreders, zodat een eventuele financiële drempel tot deelname aan conferenties kan worden weggenomen.

SCHRIL CONTRAST

De timing van de conferentie was uitstekend. Op 1 mei traden tien nieuwe lidstaten toe tot de Europese Unie, waardoor de 'ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid' (en daarmee het gebied waarbinnen het beginsel van wederzijdse erkenning van strafrechtelijke beslissingen bepalend is voor de verdere ontwikkeling van justitiële samenwerking) in één klap enorm is toegenomen. Sinds mei 2004 is het Europees arrestatiebevel in de nationale wetgeving van 17 van de 25 EU-landen geïmplementeerd. En de trein van de wederzijdse erkenning, in 1999 in Tampere vertrokken, den-

dert in volle vaart door: de Europese Commissie produceert het ene na het andere (ontwerp-)kaderbesluit ter uitwerking van dat beginsel.²

Tijdens de discussie over het Europees arrestatiebevel (verder: EAB) was er sprake van een schril contrast tussen enerzijds het betoog van Isabelle Jégouzo, verantwoordelijk ambtenaar bij de Europese Commissie voor het EAB, en anderzijds het betoog van R. Blekxtoon, oud-voorzitter van de uitleveringskamer in Amsterdam.³ De eerste zong blijmoedig haar mantra van wederzijds vertrouwen en erkenning, de tweede besprak zeer kritisch de mogelijke effecten van dit kaderbesluit op de kwaliteit van de rechtsgang.

Vanwege de recente inwerkingtreding van het EAB in de verschillende EU-landen leverde de paneldiscussie over eerste ervaringen met dit instrument nog niet veel praktijkervaringen op. Duidelijk is wel dat de toepassing van het EAB overal met argusogen wordt gezien en met het EVRM in de hand wordt gevolgd.

EBB HET BROERTJE VAN EAB

Ik sta wat langer stil bij het toekomstige broertje van het aanhoudingsbevel, het Europees bewijsverkrigingsbevel (verder: EBB). Dit is een rechterlijke beslissing die door een bevoegde autoriteit van een lidstaat wordt uitgevaardigd met het oog op het verkrijgen van voorwerpen, documenten en gegevens uit een andere lidstaat voor gebruik in zowel straf- als administratieve procedures mits in laatstgenoemde procedures beroep openstaat op een in strafzaken bevoegde rechter.

Het EBB wordt via een voorgeschreven standaardformulier uitgevaardigd, vergelijkbaar met het gestandaardiseerde formulier voor het EAB. Er worden strikte termijnen gesteld voor de uitvoering van de EBB's en de motieven om te weigeren verzoeken uit te voeren worden beperkt. Zo zal de eis van dubbele strafbaarstelling na een overgangsperiode van vijf jaar helemaal geen weigeringsgrond meer zijn.

De reikwijdte van het EBB is wijd, maar dit instrument kan niet worden uitgevaardigd om opdracht te geven tot het horen van personen, het vergaren van lichaamseigen bewijsmateriaal, het vergaren van bewijsmateriaal 'in real time'⁴ of het vergaren van bewijsmateriaal dat verder onderzoek behoeft, zoals de samenvoeging of analyse van bestaand materiaal. Echter: voorzover dit uitgezonderde bewijsmateriaal al is verzameld vóór de uitvaardiging van het bevel, kan weer wél gebruik worden gemaakt van het EBB.

Inleider Joachim Vogel, hoogleraar in Tübingen en tevens appèlrechter in Stuttgart, wees op het feit dat in het EBB-voorstel rechtspersonen verrassenderwijs geen beroep kunnen doen op het nemo tenetur-beginsel.⁵ Met name op het gebied van het economisch strafrecht bestaat dan het gevaar dat materiaal dat is vergaard na uitvaardiging van een EBB tegen een rechtspersoon, later alsnog wordt gebruikt tegen de in dezelfde zaak betrokken natuurlijke personen.

Vogel vond het onaanvaardbaar dat het ontwerp-kaderbesluit geen weigeringsgrond kende voor

situaties waarin de tenuitvoerleggingsstaat meent dat uitvoering van het EBB in strijd zou zijn met fundamentele rechten en beginselen zoals neergelegd in art. 6 Verdrag betreffende de Europese Unie, en dat de tenuitvoerleggingsstaat niet mag onderzoeken in hoeverre de onderliggende feiten het uitvaardigen van een EBB rechtvaardigen. Zo gaf hij als voorbeeld een Frans uitleveringsverzoek waar hij recentelijk over had moeten oordelen, waarbij het Hof in Stuttgart na het doorworstelen van ruim 1500 pagina's proces-verbaal tot de conclusie kwam dat de verdenking van deelneming aan de beraiming van een terroristische aanslag slechts was gebaseerd op het feit dat de opgeëiste persoon moest glimlachen toen hem werd verteld over een bepaalde bomaanslag. De uitlevering werd vervolgens door Vogel en zijn collega's niet toegestaan. En als het aan hem lag zou ook elk EBB met dezelfde kritische blik worden bekeken, hij was geen rechterlijk doorgeefluik. 'I trust the French. But not always,' aldus Vogel. Enthousiast gejoel én applaus uit de zaal vielen hem ten deel.

EQUALITY OF ARMS

Paul Garlick QC, als Londense barrister werkzaam als zowel verdediger als aanklager, wees terecht op het feit dat het equality of arms-beginsel fors onder druk komt te staan in dit ontwerp-kaderbesluit. Het prematuur doorvoeren van het beginsel van wederzijdse erkenning zonder daaraan voorafgaande veiligstelling van een aantal procedurele waarborgen voor verdachten, leidt tot achterstelling van de verdediging. Garlick stelde daarom voor – onder instemming geknik van de aanwezigen – een bepaling in het kaderbesluit op te laten nemen dat (net zoals bij het EAB) belanghebbenden het recht hebben op bijstand van een (zonodig toegevoegde) advocaat en tolk.

Daarnaast merkte hij op dat de mogelijkheid om rechtsmiddelen tegen een EBB in te stellen ten onrechte is beperkt tot een actie in de beslissingsstaat, en dan alleen voorzover het gaat om de fundamentele redenen voor het uitvaardigen van het

EBB én de toetsing aan de criteria van art. 6⁶ van het ontwerp-kaderbesluit. Immers, dat brengt voor de belanghebbende de nodige juridische, financiële en linguïstische problemen met zich mee. Deze actie zou daarom ook in de staat van tenuitvoerlegging moeten kunnen worden ingesteld, aldus Garlick.

Beide sprekers vonden het een groot manco dat rechtsmiddelen uiteindelijk geen schorsende werking hebben, nu de beslissingsstaat na zestig dagen schorsing hangende de actie tóch de overdracht van het bewijsmateriaal mag verlangen. Deze bepaling heeft hierdoor volgens Garlick een hoog 'Alice in Wonderland'-karakter en plaatst de verdachte en andere belanghebbenden in een nadelig parket. De verdediging heeft uiteraard meer belang bij toetsing vóór dan achteraf (als het bewijsmateriaal al lang en breed in handen is van de beslissingsstaat).

INTERESTED PERSON

De laatste spreker was de Amerikaanse advocaat Nancy Hollander die ons Europese advocaten attent maakte op de simpele en effectieve regeling⁷ onder federaal recht om als buitenlandse 'interested person', en dus ook als verdachte, zelfstandig een verzoek in te dienen bij een Amerikaanse District Court om personen te horen of bewijsmateriaal te laten overleggen. De rechters staan in beginsel heel welwillend tegenover dit soort verzoeken, zolang de documenten of verklaringen maar niet worden gebruikt voor het Internationale Strafhof, aldus Hollander.

De Parijse conferentie bleek weer een nuttige en boeiende bijeenkomst. Daarnaast vormde het een uitstekende gelegenheid om te netwerken. Het hebben van goeie contacten met strafadvocaten in andere lidstaten is in het huidig tijdsgewricht immers een must voor een effectieve verdediging van verdachten in cross-border zaken.

Binnenkort zijn alle presentaties – waaronder ook een vergelijkend Europees onderzoek over de implementatie van het EAB – op de website van de ECBA na te lezen.⁸

NOTEN

- 1 COM(2003) 688 definitief van 14 november 2003. De Europese Commissie heeft 1 januari 2005 als implementatiedatum voor ogen (art. 25).
- 2 Ik noem: het kaderbesluit inzake het Europees aanhoudingsbevel, het kaderbesluit inzake de wederzijdse erkenning van beslissingen tot bevestiging van voorwerpen of bewijsstukken, het voorgenomen kaderbesluit inzake de wederzijdse erkenning van beslissingen tot confiscatie en het ontwerp-kaderbesluit inzake het Europees bewijsverkrigingsbevel.
- 3 Zie in dat kader ook bijvoorbeeld zijn betoog in het NJB 2002 (afl. 22), p. 1058-1061.

- 4 Zoals: aftappen van communicatie, monitoren van bankrekeningen, observatie van personen.
- 5 Zie art. 12 lid 1(b).
- 6 Elke lidstaat neemt de nodige maatregelen om ervoor te zorgen dat een Europees bewijsverkrigingsbevel slechts wordt uitgevaardigd wanneer de uitvaardigende autoriteit ervan overtuigd is dat aan de volgende voorwaarden is voldaan:
 - a. het opvragen van de betrokken voorwerpen, documenten of gegevens is noodzakelijk en niet onevenredig ten behoeve van een procedure als bedoeld in artikel 4;

- b. de voorwerpen, documenten of gegevens zouden volgens het recht van de beslissingsstaat op vergelijkbare wijze kunnen worden opgevraagd indien zij zich op het grondgebied van de beslissingsstaat bevonden, zelfs al zouden misschien andere proceduremaatregelen kunnen worden aangevend;
- c. de voorwerpen, documenten of gegevens zullen waarschijnlijk toelaatbaar zijn in de procedure ten behoeve waarvan zij worden opgevraagd.

⁷ 28 U.S.C. § 1782(a).

⁸ www.ecba.org